

TBMM

DİLEKÇE KOMİSYONU GENEL KURUL KARAR CETVELİ

Sayı: 14

YAYIM TARİHİ
09/02/2011

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
Dilekçe Komisyonu Genel Kurulu Kararı

Karar No:30

Tarih:2/3/2011

Dilekçe No	Dilekçe Sahibinin Adı, Soyadı, Adresi	Dilekçe Konusu
4934	Emine Onur SEYYAR ve 105 Kişi Halfeti/ŞANLIURFA	Birecik Barajından olumsuz etkilenen Halfeti Ulu Caminin kurtarılması ve turizme kazandırılmasını talep ediyor.

1.Giriş

Dilekçe Komisyonu Genel Kurulu (DKGK), İçtüzüğün 115 ila 120 nci maddeleri çerçevesinde, Birecik Barajından etkilenecek olan Halfeti Ulu Camii'nin kurtarılması ve turizme kazandırılmasını talebini içeren ve 105 kişi tarafından imzalanan dilekçeyi önce Bursa Milletvekili Hayrettin Çakmak, Aydın Milletvekili Recep Taner ve Malatya Milletvekili Fuat Ölmeztoprak'tan oluşan Alt Komisyon marifetiyle incelemiş; Alt Komisyon tarafından hazırlanan rapor ve dilekçe, DKGK'nın 2/3/2011 tarihli toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

Komisyonumuz dilekçenin 105 kişi tarafından imzalanmasını, konunun belli bir yöreyi ilgilendirmesini, tarihi ve kültürel değerlerin korunması ve gelecek nesillerle aktarılmasındaki kamu yararından dolayı konuyu gündemine almayı uygun görmüştür.

2. Dilekçeye Konusu İddia ve Talep

Bahse konu dilekçede;

Halfeti Ulu Camii'nin yapımının 1807 yılında tamamlandığı ve camiinin yapımında Ermeni taş ustalarının görev aldığı, dolayısıyla camiinin halkların daha önce nasıl kardeşçe bir arada yaşadığının gösterilmesi bakımından sembolik bir önem taşıdığı,

Halfeti Ulu Camii'nin kurtarılarak turizme kazandırılmasının, kamu idaresinin tarihi ve kültürel yapıların korunarak gelecek nesillere aktarılması görevinin bir gereği olmasının yanında, Halfeti Halkına sosyal ve ekonomik yönden önemli kazanımlar sağlayacağı,

Caminin kurtarılması için başlatılan projelerin yarım bırakıldığı, gerekli dolgu işlemlerinin yapılmadığı,

Halfeti Ulu Camii'nin kurtarılarak turizme kazandırılması durumunda bu işlem için yapılacak maliyetin çok üstünde bir getiri elde edileceği, camii ve çevresinin bir turistik çekim merkezi haline geleceği,

Belirtilmiştir.

3. İlgili Mevzuat

3.1. Anayasa

Kültür ve tabiat varlıklarının korunması

“Madde-63 - Devlet, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlar, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır.

Bu varlıklar ve değerlerden özel mülkiyet konusu olanlara getirilecek sınırlamalar ve bu nedenle hak sahiplerine yapılacak yardımlar ve tanınacak muafiyetler kanunla düzenlenir.”

3.2. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

Yetki ve yöntem

Madde-10 Her kimin mülkiyetinde veya idaresinde olursa olsun, taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almak, aldırarak ve bunların her türlü denetimini yapmak veya kamu kurum ve kuruluşları ile belediyeler ve valiliklere yaptırmak, Kültür ve Turizm Bakanlığına aittir.

...

(Değişik: 17/6/1987 - 3386/4 md.) Vakıflar Genel Müdürlüğünün idaresinde veya denetiminde bulunan mazbut ve mülhak vakıflara ait taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile gerçek ve tüzelkişilerin mülkiyetinde bulunan cami, türbe,kervan- saray, medrese, han, hamam, mescit, zaviye, mevlevihane, çeşme ve benzeri kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi koruma kurulları kararı alındıktan sonra, Vakıflar Genel Müdürlüğünce yürütülür.

... ”

3.3. 4848 sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun

Görev;

“Madde-2 Kültür ve Turizm Bakanlığının görevleri şunlardır:

a) Millî, manevî, tarihî, kültürel ve turistik değerleri araştırmak, geliştirmek, korumak, yaşatmak, değerlendirmek, yaymak, tanıtmak, benimsetmek ve bu suretle millî bütünlüğün güçlenmesine ve ekonomik gelişmeye katkıda bulunmak,

b) Kùltür ve turizm konuları ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarını yönlendirmek, bu kuruluşlarla işbirliğinde bulunmak, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör ile iletişimi geliştirmek ve işbirliği yapmak; yerel yönetimler, kamu kurum ve kuruluşları tarafından kurulan veya kamu personelini desteklemek için kurulan dernekler ve aynı amaçlarla Türk Medeni Kanununa göre kurulan vakıflar dışındaki asıl amacı kùltür, sanat, turizm ve tanıtım faaliyeti olan dernek ve vakıflar ile özel tiyatrolar tarafından gerçekleştirilecek projelere nakdi yardımda bulunmak,

c) Tarihi ve kùltürel varlıkları korumak,

...

Madde-9 Kùltür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünün görevleri şunlardır:

a) Yurdumuzdaki korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kùltür ve tabiat varlıklarının arkeolojik araştırma ve kazılarla açığa çıkarılmasını, korunmasını, değerlendirilmesini ve tanıtılmasını sağlamak, tahribini ve kaçırılmasını önleyici tedbirleri almak,

d) Müzelerin geliştirilmesi, korunması gerekli kùltür ve tabiat varlıklarının bakımı ve restorasyonu konularında gerekli tedbirleri almak ve uygulamak,

f) Kùltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve koruma kurulları kararlarının alınmasına ve uygulanmasına dair işlemlerin yürütülmesini ve koordinasyonunu sağlamak,

...

3.4. 20/2/2008 tarih ve 5737 Sayılı Vakıflar Kanunu

“Madde 28 - Vakıflara ait yurt içi ve yurt dışındaki taşınır ve taşınmaz vakıf kùltür varlıklarının tespiti, envanterinin çıkarılması, tescili, Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait olanların korunması, mülkiyeti el değiştirmiş vakıf kùltür varlıkları ile koruma alanlarının kamulaştırılması, değerlendirilmesi, onarımı, restorasyonu ve gerektiğinde yeniden inşası Genel Müdürlükçe yürütülür.”

3.5. 08/06/1984 Tarihli ve 227 Sayılı Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

“Madde 2- Vakıflar Genel Müdürlüğünün görevleri şunlardır:

a) Vakıf mallarını ekonomik şekilde işletmek, mimari veya tarihi değeri olup yönetimi Vakfa ait olan eski eser yapıları muhafaza ve imar etmek,...

Madde 10 - Abide ve Yapı İşleri Dairesi Başkanlığının görevleri şunlardır:

a) Vakıflar Genel Müdürlüğünün yönetiminde bulunan eski eser yapıların,yapıldığı devrin özelliklerine zarar vermeden,onarımı (restorasyon) ile akar ve hayrat vakıf binaların onarımı ve yeni yapıların yapılmasını sağlamak,vakıf eski eserlerin tespiti,tescil ve değerlendirilmesini yapmak, arşivlemek, röleve restorasyon ve restitüsyon projelerini hazırlayıp onaylamak, yıllık ve beş yıllık eski eser onarım programlarını hazırlamak,...

4. Kamu Kurumlarının Açıklamaları

4.1. Halfeti Ulu Camii'nin Mülkiyet ve Mevcut Durumuna İlişkin Şanlıurfa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğüne Sunulan 31/12/2010 Tarihli Bilgi Notunda;

Halfeti İlçesi, 26-27 D Pafta, 10 Ada, 4 No'lu parselde kayıtlı bulunan Halfeti Ulu Camii'nin kamulaştırılarak mülkiyeti maliye hazinesine geçtiği,

Halfeti Ulu Camii'nin Fırat Nehri üzerinde yapılan Birecik Barajı'ndan etkilendiği, taşınmazın temellerinin ve avlu kısmının sular altında kaldığı, incelemenin yapıldığı dönemde su seviyesinin yüksek olmadığı ancak taşınmazın duvarlarında oluşan siyah bölümlerin su seviyesinin yükseldiği nokta hakkında fikir verdiği, ayrıca caminin iç mekânında su nedeniyle rutubetli bir ortam olduğu ve duvarlarda yer yer çatlaklar meydana geldiği,

Halfeti Ulu Caminin kurtarılması konusundaki çözüm önerilerinin ise;

Halfeti Ulu Caminin etrafı istinat duvarıyla çevrilerek, nehirle bağlantısının kesilebileceği, ancak istinat duvarının caminin toprak zemininin suyla bağlantısını kesemeyeceği, diğer taraftan istinat duvarının yapıyı kapatarak çirkin bir görünüm oluşturacağı,

İkinci olarak Halfeti Ulu Caminin yerinden alınarak başka bir yere taşınabileceği, fakat caminin Fırat Nehri ile bir bütünlük arz ettiği düşünüldüğünde, başka bir yere taşınmasının çok anlamlı olmayacağı,

Üçüncü olarak Halfeti Ulu Caminin aynı yerde oluşturulacak bir platform üzerine oturtulabileceği ve maliyeti yüksek olmakla birlikte en ideal çözümün bu olacağı,

Belirtilmiştir.

4.2. Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 18/10/2010 tarih ve 1578 sayılı yazısında;

Birecik Barajı'nın 3096 sayılı Kanun kapsamında, Yap-İşlet-Devret modeli ile yapıldığı, Birecik Barajı ve HES'in kamulaştırma işlemlerinin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı adına Genel Müdürlüklerince yapıldığı,

Kamulaştırılmadan önce mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait olan, üzerinde Halfeti Ulu Camii'nin de bulunduğu 10 ada 4 parsel numaralı taşınmaz ile dükkan vasıflı aynı ada 2, 3, 5, 6, 16, 17, 18, 19, 20 ve 21 parsel numaralı taşınmazların Birecik Barajı ve HES'in göl alanı içinde ve maksimum su kotu altında kaldığı için kamulaştırıldığı, kamulaştırılma kapsamında, ilgili idareye 24/10/2000 tarihinde 71.596,37 TL, 19/7/2001 tarihinde 7.242,45 TL ve 23/2/2007 tarihinde 442.833,02 TL olmak üzere toplam olarak 521.671,84 TL kamulaştırma bedeli ödendiği,

Genel Müdürlüklerinin Birecik Barajı ve HES'in kamulaştırma çalışmalarını yürüttüğü, Halfeti Ulu Camii'nin kurtarılmasına yönelik herhangi bir çalışmalarını olmadığı,

Bildirilmiştir.

4.3.Çevre ve Orman Bakanlığı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün 5/11/2010 tarih ve 9914 sayılı yazısında;

Kuruluşlarına Halfeti Ulu Camisini kurtarmaya yönelik herhangi bir uygulama projesi ile başvuru yapılmadığı, Halfeti Ulu Camii'nin kurtarılması ve turizme kazandırılması

amacıyla hazırlanacak bir uygulama projesi ile başvurulması durumunda Genel Müdürlüklerince teknik olarak gerekli katkının sağlanacağı,

Belirtlmıştır.

4.4.Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 23/2/2011 tarih ve 7965 sayılı, 21/6/2010 tarih ve 130908 sayılı ile 7/7/2010 tarih ve 143847 sayılı yazıları ve eklerinde;

Halfeti Ulu Caminin, Halfeti İlçesi, Şimaliye Mahallesi 10 ada, 4 parselde kayıtlı olduğu, Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 11.06.1985 gün ve 1142 sayılı kararı ile taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edildiği, söz konusu taşınmazın Halfeti Camii Vakfı adına kayıtlı iken, 1/11/2000 tarih itibarı ile ferağ yolu ile kamulaştırılarak Maliye Hazinesi adına tescili yapıldığı ve halen Maliye Hazinesi adına kayıtlı olduğu,

Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 30/10/2006 gün ve 189 sayılı kararı ile Halfeti Ulu Caminin Birecik Barajı ile yükselen suların altında kalmasını önlemek için yapılması planlanan istinat duvarı ile ilgili sunulan verilerin yetersiz olduğuna, hazırlanacak detaylı mühendislik projelerinin ivedilikle yapılıp sunulmasından sonra değerlendirileceğine karar verildiği,

Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 4/2/2006 tarih ve 717 sayılı ilke kararı uyarınca Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından gerekli önlemlerin alınmasına karar verildiği, ancak Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünce Halfeti Ulu Camii'nin kurtarılmasına yönelik proje ve uygulamalar belirlendiği takdirde katkıda bulunabileceği, bunun dışında DSİ tarafından yapılan herhangi bir çalışma olmadığı ilgili kurumdan alınan yazıdan anlaşıldığı,

Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden alınan yazıda Halfeti Ulu Camii'nin Maliye Hazinesi adına tapuya kayıtlı olduğu, mülkiyetinin İdarelerine ait olmadığından mevzuatları gereği, Genel Müdürlüklerince yapılabilecek bir işlem bulunmadığı belirtildiği,

Halfeti Ulu Camii'nin de bulunduğu 10 ada 4 parsel numaralı taşınmaz ile dükkan vasıflı aynı ada 2, 3, 5, 6, 16, 17, 18, 19, 20 ve 21 parsel numaralı taşınmazların kamulaştırma işleminin Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü'nce yapıldığı,

Halfeti Ulu Camii'nin kurtarılarak turizme kazandırılması ile ilgili Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün herhangi bir çalışmasının olmadığı anılan idareden alınan yazıdan anlaşıldığı,

2863 sayılı Kanunu'nun "Yetki ve Yöntem"e ilişkin 10/4 Maddesinde "*Vakıflar Genel Müdürlüğünün idaresinde veya denetiminde bulunan mazbut ve mülhak vakıflara ait taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan cami, türbe, kervansaray, medrese, han, hamam, mescit zaviye, mevlevihane, çeşme ve benzeri kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi koruma kurulları kararı alındıktan sonra, Vakıflar Genel Müdürlüğünce yürütülür*" ifadesi yer aldığından, 12.01.2011 tarihli Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünün yazısı ile adı geçen caminin korunması yönelik çalışmaların Vakıflar Genel Müdürlüğünce yapılarak sonucundan Bakanlıklarına ve TBMM Dilekçe Komisyonuna bilgi verilmesi istendiği,

Bilgisi verilmiş, yine Bakanlığın yazısı ekinde sunulan;

Şanlıurfa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü yazısında, camilerin genelde Vakıflar Genel Müdürlüğü yetkisinde olduğu, konuyla ilgili çalışmalar için Vakıflar Genel Müdürlüğü, Halfeti Kaymakamlığı ve Halfeti Belediye Başkanlığıyla irtibata geçilmesi gerektiği; Şanlıurfa İl Özel İdaresinin yazısında ise söz konusu yapının ve dükkânların kurtarılması ile ilişkili olarak herhangi bir proje ve çalışmalarının bulunmadığı, bildirilmiştir.

4.5. Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 28/09/2001 tarih 2641 sayılı Kararında;

Kültür Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü'nün yaisı ve eklerinin incelendiği ve Şanlıurfa İli, Halfeti İlçesi, GAP projesiyle birlikte Birecik Barajı suları altında kalacak olan Halfeti Ulu Camii'nin, mevcut haliyle korunamayacağına ve taşınması gerektiğinden fotoğraflarla belgelenip rölövelerinin çıkartılarak, hazırlanacak taşıma tekniğini içeren restorasyon projesinin hazırlanması ve yer seçimine ait önerilerin Kurula iletilmesinden sonra konunun görüşülebileceği belirtilmiştir.

4.6.Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 30/10/2006 tarih 189 sayılı Kararında;

Şanlıurfa İl Özel İdaresi'nin 6/9/2006 tarih ve 1968 sayılı yazısı ve ekleri incelendiği ve Şanlıurfa İli, Halfeti İlçesi, 10 ada 4 parselde bulunan Halfeti Ulu Camii'nin Birecik Barajı nedeni ile yükselen suların altında kalmasını önlemek için istinat duvarı yapılması ile ilgili sunulan verilerin yetersiz olduğuna hazırlanacak detaylı mühendislik projelerinin ivedilikle yapılıp Kurula sunulmasından sonra değerlendirilmesine, Kültür ve Tabiat Varlıktan Yüksek Kurulu'nun 4/10/2006 tarih ve 717 sayılı ilke karar uyarınca DSİ tarafından gerekli önlemlerin alınmasının benimsendiği belirtilmiştir..

4.7. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun Baraj Alanlarından Etkilenen Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunması konulu 22/4/2010 tarih ve 765 sayılı İlke Kararında;

Baraj yapılması planlanan alanlarda, Üniversitelerden ve Bakanlık uzmanlarından oluşacak bir heyet tarafından mevcut ve olası taşınmaz kültür varlıklarının çağdaş ve güncel bilimsel yöntemler aracılığıyla envanter ve belgeleme çalışmalarının yapılmasına, söz konusu alanda taşınmaz kültür varlıklarının ve arkeolojik sit alanlarının bulunması halinde ilgili kuruluşlar tarafından planlanan alanın dışında baraj alanı olarak başka yerlerin planlamasının yapılmasına,

Barajın başka yerde yapımının zorunlu nedenlerle mümkün olmaması halinde; barajdan etkilenecek veya baraj suları altında kalacak korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının korunmasına yönelik uygulamayı belirlemek üzere, alanın özelliği de dikkate alınarak, uzmanlar, üniversite öğretim üyeleri (arkeolog, sanat tarihçi, şehir plancısı, mimar, restorasyon uzmanı, konservasyon uzmanı, inşaat mühendisi, harita mühendisi, jeoloji mühendisi, hidrolog, vb.) ile Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünün kültür ve tabiat varlıklarının korunması konusunda uzman temsilcisinin katıldığı bir Bilim Komisyonunun Kültür ve Turizm Bakanlığınca oluşturulmasına,

Söz konusu Bilim Komisyonu tarafından baraj yapılması planlanan alana ilişkin nitelikli bilimsel raporun, uygulamaya yönelik nihai kararı vermek üzere ilgili koruma bölge kurulunda

değerlendirilerek, bu alanda barajın yapımının koruma bölge kurulunca uygun bulunması durumunda yapılacak işlemlerin belirlenmesine,

Yapımına başlanmış veya yapımı tamamlanmış ancak faaliyete geçmemiş, inşaaata başlandığı aşamada alanında korunması gerekli taşınmaz kültür varlıkları ile arkeolojik sit alanları bulunan baraj inşaatlarında, korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının ve arkeolojik sit alanlarının korunmasına ilişkin konuların Bilim Komisyonunun çalışma ve önerileri doğrultusunda ilgili koruma bölge kurulunca değerlendirilmesine,

Karar verildiği belirtilmiştir.

4.8. Vakıflar Genel Müdürlüğü Abide ve Yapı İşleri Dairesi Başkanı Suat Faruk GİRAY'ın Halfeti Ulu Camii İle İlgili yazılı ve şifahi Açıklaması;

Şanlıurfa İli, Halfeti İlçesi, Şimaliye Mahallesinde bulunan Halfeti Ulu Camii 1805 yılında Hacı İbrahim tarafından yaptırıldığı ve Halfeti Camii Vakfı adına kayıtlı olduğu,

Halfeti Ulu Camii'nin, kesme taştan inşa edilmiş enine dikdörtgen planlı ve dört sütunla kible duvarına paralel üç salondan oluştuğu, son cemaat yeri iki sütunla revak şeklinde avluya açıldığı, mihrap önü kubbesi hariç diğer bölümler çapraz tonoz ile örtülü olduğu, Camii'ye dıştan yay içten yuvarlak kemerli bir kapı ile girildiği, üzerinde zikzak ve dış motifleri olduğu, kilit taşı üzerinde bitki motifli kabartma bir süsleme bulunduğu, kapının üzerinde bir kitabe yer aldığı, kuzey cephede toplam üç pencere ve iki pencerenin arasında yuvarlak kemerli bir mihrabiye bulunduğu, minareye kuzey cephedeki bir kapıdan çıkıldığı,

Halfeti Ulu Caminin, ibadet mekanı üç sahanlı olup, mihrap önü kubbesi pandantifli olduğu, kubbe kasnağında sekiz küçük pencere bulunduğu, mihrabı orijinal ve oldukça güzel taş işçiliğine sahip olup, yeşil renge boyalı olduğu, en dış bordürde dış motifi hemen sonra Burma bezeme yer aldığı, kemer üzerinde kıvrım dal motifli süslemeler bulunduğu, Caminin güney cephesinde pencere olmadığı, batı cephede altta ve üstte dikdörtgen üçer adet yuvarlak kemerli pencere olduğu, duvarların orijinali kesme taş olup, bugün üzeri sıvalı olduğu,

Halfeti Ulu Caminin 1869, 1906, 1979 ve 1985 yıllarında olmak üzere toplam dört kez onarıldığı,

Birecik Barajında ilk su tutulduğunda su seviyesi 385 kotuna çıktığından camii döşeme kotundan 40 cm yüksekliğe kadar su yükseldiği, bu nedenle camiinin batısında yer alan tuvaletler su altında kaldığı, baraj su seviyesi 380 kotunda sabitlendiği, camiinin su basman kotundan yukarısı baraj sularının üzerinde yer aldığı,

2000 yılında Elektrik İşleri Etüt İdaresi tarafından kamulaştırılan camii ile ilgili rölöve ve fotoğraflar hazırlanarak 2001 yılında kurul arşivine gönderildiği,

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun Baraj Alanlarından Etkilenen Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunması ile ilgili 4/10/2006 tarih ve 717 sayılı ilke kararı doğrultusunda; Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Çevre ve Orman Bakanlığı (DSİ) tarafından, üniversitelerin konuyla ilgili öğretim üyelerinin yer aldığı Bilim Komisyonu'nun oluşturulmasının ardından bu komisyonca, yapılan çalışmaların değerlendirilmesi sonucunda

oluşturulacak önerilerin Koruma Bölge Kuruluna sunulması ve alınacak karar doğrultusunda DSİ tarafından uygulamanın gerçekleştirilmesi gerektiği,

Belirtilmiştir.

5. Alt Komisyon Toplantısına Katılan Kamu Kurumlarının Temsilcilerinin Beyanları

5.1.Vakıflar Genel Müdürlüğü Sanat Eserleri ve Yapı İşleri Dairesi Başkanı Suat Faruk GİRAY;

Halfeti Ulu Camii'nin taşınmaz kültür varlığı olarak tescilli olduğunu, Halfeti Camii Vakfı adına kayıtlı iken, yapılan Birecik Barajının göl sahası içerisinde kaldığından 2000 yılında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından kamulaştırıldığını ve taşınmazın Maliye Hazinesi adına tapuya tescil edildiğini,

Halfeti Ulu Camii, 2000 yılında yapılan kamulaştırma öncesinde Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından birkaç kez onarıldığını,

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile Şanlıurfa İl Özel İdaresi tarafından Halfeti Ulu Camii'nin yerinde korunması veya taşınması amacıyla Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'na müracaat edildiğini, örneğin 2001 yılında Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü camii'nin mevcut haliyle yerinde korunmasının imkansız olduğu bu nedenle taşınması gerektiği konusunda Kurula başvurduğunu, Kurul Halfeti Ulu Camii'nin yerinde korunması veya taşınması için hazırlanacak bir projeyle Kurula başvurulması gerektiğini 2001 yılında verdiği kararda belirttiği, ancak Kurula bu amaçla gerekli proje sunulmadığını,

Şanlıurfa İl Özel İdaresince 2006 yılında Halfeti Ulu Camii'nin korunması yönelik bir proje hazırlanarak Kurula sunulduğunu, projede camii'nin etrafı istinat duvarıyla çevrilerek suyla arasına mesafe konulmasının planlandığını ancak Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun projeyi yetersiz bularak daha detaylı mühendislik projelerinin ivedilikle hazırlanarak Kurula sunulması gerektiğine ve camii'nin korunması için DSİ tarafından gerekli önlemlerin alınmasına karar verdiğini,

Diğer taraftan 2010 yılında Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun yapımı devam eden veya yapımı tamamlanan baraj alanlarından etkilenen taşınmaz kültür varlıklarının korunma yöntemini belirleyen bir ilke kararı aldığını, anılan ilke kararında taşınmaz kültür varlıklarının korunmasına yönelik bir bilim heyetinin oluşturulması ve bilim heyetince hazırlanan rapor doğrultusunda hareket edilmesinin kararlaştırıldığını, ayrıca kararda bilim heyetinin oluşturulmasında yetkili ve görevli kurumun kim olduğu ve heyetin kimlerden oluşacağının belirtildiğini, bu çerçevede Kültür ve Turizm Bakanlığına bilim heyetinin oluşturulması görevi verildiğini, bu nedenle Kültür Bakanlığınca arkeolog, sanat tarihçisi, mimar, restorasyon uzmanı, inşaat mühendisi, harita mühendisi, jeoloji mühendisi ve hidrolog gibi uzmanlardan oluşacak bilim heyetinin teşkil edilmesi gerektiğini, bu bilim heyetinin hazırlayacağı rapor doğrultusunda Halfeti Ulu Camii'nin yerinde korunması veya taşınması konusunda karar verilmesi gerektiğini,

İfade etmiştir.

5.2.Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Şube Müdürü Nazmi KAĞNİLİOĞLU;

Birecik Barajı Projesi Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından geliştirildiğini, ardından yap-işlet-devret modeli kapsamında dış finansman yöntemiyle özel sektöre yaptırıldığını, baraj inşaatının Enerji Bakanlığı kontrolünde tamamlandığını ve barajın özel sektör ile Enerji Bakanlığı arasında bir ortaklık dahilinde işletildiğini,

Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nca 2006 yılında alınan ilke kararında belirtilen Halfeti Ulu Camii'nin korunması konusunda DSİ tarafından gerekli önlemlerin alınmasında DSİ'nin herhangi bir sorumluluğunun olamayacağını, çünkü barajın yapımının ve işletilmesinin başka bir kurumca gerçekleştirildiğini, ayrıca anılan ilke kararının alınmasında DSİ Bölge Müdürlüğü temsilcisinin katılmadığını, ilke kararı gereğince DSİ'den bir çalışma beklendiğini ancak DSİ tarafından kararın alındığı 2006 yılından bugüne kadar konuyla ilgili bir çalışma yapılmadığını,

Ayrıca DSİ tarafından Dilekçe Komisyonuna gönderilen yazıda belirtilen teknik destekten anlaşılması gereken DSİ'nin su yapıları üzerinde çalışma yapan, proje geliştiren bir kurum olması hasebiyle konuya ilişkin yapılacak mühendislik projesine kendi bilgi ve tecrübesini aktarmak suretiyle bir katkı verebileceğinin olduğu,

Belirtmiştir.

6. Usul ve Esasa ilişkin Değerlendirme

Komisyonumuz, "Birecik Barajından olumsuz etkilenen Halfeti Ulu Camii'nin kurtarılması ve turizme kazandırılması" talebini içeren ve 105 kişi tarafından imzalanan dilekçe konusunu, tarihi ve kültürel değerlerin korunması ve gelecek nesillerle aktarılmasındaki kamu yararından dolayı incelemeyi uygun bulmuştur.

Dilekçeler üzerinde yapılan usulî incelemede gündeme alınan dilekçenin, 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun ve TBMM İçtüzüğü'nün 115 ilâ 120 nci maddelerinde belirtilen koşulları taşıdığı görülmüş, dilekçe konularının DKGK'da esastan incelenmesi uygun bulunmuştur.

Dosya kapsamındaki belgeler ve ilgili Kurumların açıklamaları incelendiğinde;

Halfeti Ulu Caminin Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 11/6/1985 gün ve 1142 sayılı kararı ile taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edildiği, yine yukarıda ilgili Kurumların açıklamalarından da anlaşıldığı üzere mimarisi ve tarihi önemiyle korunması gereken kültürel ve tarihi öneme haiz bir varlık olduğu,

Halfeti Ulu Camii, Halfeti Camii Vakfı adına kayıtlı iken, Birecik Barajı ve HES projesi çerçevesinde 1/11/2000 tarih itibarı ile ferağ yolu ile kamulaştırılarak Maliye Hazinesi adına tescili yapıldığı,

Birecik Barajı ve HES, fizibilite raporu Ağustos 1984 tarihinde, kesin projesi Kasım 1985 tarihi itibarıyla hazırlandığı, 3096 sayılı Kanun kapsamında özel sektöre ihale edilip, 1996-2000 yılları inşaatı tamamlandığı ve Ekim 2001 yılı itibarıyla işletmeye açıldığı,

Dolayısıyla yaklaşık 25 yıllık süreçte söz konu baraj ve HES yapımına bağlı olarak şikayete konu yapının korunması gerektiğinin ilgili idarelerce öngörülebildiği, 2001 yılı itibarıyla de bu durumun somut olarak gözlemlendiği,

2001, 2006 ve 2010 tarihli Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu ilke kararlarında görüldüğü üzere konuya ilişkin idarenin sorumluluğunun ve yapılması gereken işlemlerin bilincinde ve farkında olduğu,

Söz konusu barajın işletmeye başladığı 2001 yılı itibarıyla, barajda yüksek kotta su tutulduğunda camii döşeme kotundan 40 cm yüksekliğe kadar su yükseldiği, bu nedenle camiinin batısında yer alan tuvaletlerin su altında kaldığı, camiinin su basman kotundan yukarısı baraj sularının üzerinde yer aldığı, dolayısıyla yapının ciddi olarak yıpranma ve yıkılma tehlikesi altında bulunduğu,

Tespit edilmiştir.

Yine, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Şanlıurfa İl Özel İdaresince Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu nezdinde 2001 ve 2006 yıllarında bir takım girişimlerde bulunulduğu, 2006 yılında yüksel inşaata hazırlatılan projenin Bölge Kurulunca yetersiz bulunduğu, kurul kararında belirtilen yetersizliklerin giderildiğine detaylı mühendislik projelerinin sunulmasına ilişkin gelişen süreçte başkaca bir girişimde bulunulmadığı, Halfeti Ulu Caminin kaderine terk edildiği, Komisyonumuzun yaptığı yazışmalar ve Alt Komisyon toplantısına katılan ilgili kurum temsilcilerinin beyanlarından anlaşılmıştır.

Ayrıca, gerek Komisyon Başkanlığının ve gerek Alt komisyonun konunun incelenmesi ve değerlendirilmesi konusunda, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü nezdinde yaptığı girişimlere rağmen, ilgili kurumların herhangi bir çalışma başlatmadığı, tarihi caminin kurtarılması konusunda ilgili yerel ve merkezi idarelerin sorumluluğu üzerine almadığı ve sorunun çözümünün ortada bırakıldığı gözlenmiştir.

Anayasa'nın, 63'üncü maddesinde, tarihi varlıkların korunması ve bu amaçla gerekli tedbirlerin alınması Devletin görev ve sorumluluğuna bırakılmıştır.

2863 sayılı Kanunun 10'uncu maddesinde, mülkiyet durumuna bakılmaksızın taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almak, aldırarak ve bunların her türlü denetimini yapmak veya kamu kurum ve kuruluşları ile belediyeler ve valiliklere yaptırmak,

Diğer taraftan, 4848 sayılı Kanunun, Bakanlığın görevlerini düzenleyen 2'nci ve 9 uncu maddesinde, tarihi ve kültürel varlıkların korunması, bakımı ve restorasyonu konularında gerekli tedbirleri almak, uygulamak ve koordinasyonunu sağlamak, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ve birimlerinin sorumluluğunda olduğu açıkça belirtilmiştir.

Yine, yukarıda belirtilen Vakıflar Genel Müdürlüğünün görev ve sorumluluğunu

düzenleyen yasal düzenlemelere bakıldığından, hazine mülkiyetine ferağ işleminin yapıldığı 2000 yılına kadar bir mazbut vakıf olması hasebiyle söz konusu caminin korunması için gerekli tedbirleri alınmasında, genel görevli Kültür ve Turizm Bakanlığının yanı sıra Vakıflar İdaresinin de sorumluluğunun olduğu anlaşılmaktadır.

Komisyonumuz belirtilen yasal görev ve sorumluluklar karşısında, Halfeti Ulu Caminin korunması konusunda gerek koordinasyon eksikliği gerekse sorumluluğun üstlenilmemesinden dolayı yaklaşık 25 yıllık süreçte söz konusu görevin gereklerinin yerine getirilemediğini, Halfeti Ulu Camii'nin korunmasına ilişkin yetersiz bir takım projelendirme çalışmalarının dışında, idari hizmetin hemen hemen hiç işlemediğini ve bu hizmetin sunumunda ağır hizmet kusurunun bulunduğunu tespit etmiştir. İdare bir yandan baraj ve HES yapmak suretiyle kamu yararına yönelik bir hizmet üretirken, diğer yandan gelecek nesillerimiz ve kültürümüz bakımından korunmasında kamu yararı olan bir kültür varlığını görmezlikten gelmiştir.

Bu tespitler çerçevesinde Komisyonumuz, görev ve sorumluluklarının gereklerini yerine getirme konusunda ilgili idareleri uyararak, Kültür ve Turizm Bakanlığından söz konusu görevin gereklerinin yerine getirilmesinde ihmali olan kamu görevlilerinin kişisel sorumluluklarının teftiş kurulu marifetiyle araştırılması; ilgili Kurumlarla işbirliği içerisinde, Halfeti Ulu Caminin korunması konusunda gerekli girişimlerde ivedilikle bulunulması gerektiği sonuç ve kanaatine ulaşmıştır.

Gereği Düşünüldü

Birecik Barajından olumsuz etkilenen Halfeti Ulu Caminin kurtarılması ve turizme kazandırılması talebini içeren ve 105 kişi tarafından imzalanan dilekçe hakkında yukarıdaki tespit ve değerlendirmeler çerçevesinde;

Kültür ve Turizm Bakanlığından;

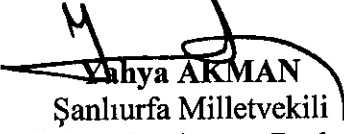
Halfeti Ulu Caminin korunmasına ilişkin kamu hizmetinin işleyişinde, kamu görevlilerinin kişisel sorumluluklarının Teftiş Kurulu marifetiyle araştırılmasının istenmesine,

İlgili kamu kuruluşları ile işbirliği içerisinde Halfeti Ulu Camii'nin korunmasına yönelik gerekli iş ve işlemlerin ivedilikle yapılmasının istenmesine,

3071 sayılı Kanun ve TBMM İçtüzüğü'nün ilgili maddeleri gereğince, itiraz yolu açık olmak üzere oybirliğiyle karar verildi.

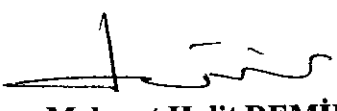
Karar No: 30

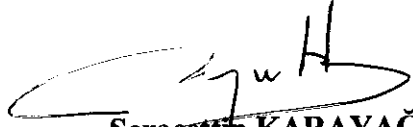
Konu : Birecik Barajından olumsuz etkilenen Halfeti Ulu Caminin kurtarılması ve turizme kazandırılması talebini içeren 4934 numaralı dilekçe ve Alt Komisyon Raporu.

Yahya AKMAN
Şanlıurfa Milletvekili
Dilekçe Komisyonu Başkanı

Ali KUL
Bursa Milletvekili
Dilekçe Komisyonu Başkanvekili

toplantıya katılmadı
Faruk KOCA
Ankara Milletvekili
Dilekçe Komisyonu Sözcüsü

Mehmet Halit DEMİR
Mardin Milletvekili
Dilekçe Komisyonu Katip Üyesi

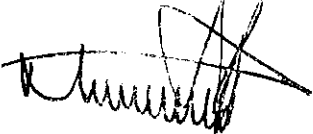

Seracettin KARAYAĞIZ
Muş Milletvekili
Dilekçe Komisyonu Üyesi

toplantıya katılmadı
Hüseyin BESLİ
İstanbul Milletvekili
Dilekçe Komisyonu Üyesi

Ahmet ÖKSÜZKAYA
Kayseri Milletvekili
Dilekçe Komisyonu Üyesi

toplantıya katılmadı
Fuat ÖLMEZTOPRAK
Malatya Milletvekili
Dilekçe Komisyonu Üyesi

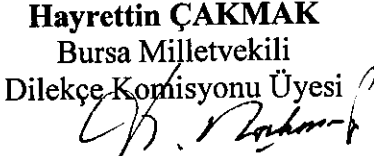
toplantıya katılmadı
Fuat ÇAY
Hatay Milletvekili
Dilekçe Komisyonu Üyesi

Muharrem VARLI
Adana Milletvekili
Dilekçe Komisyonu Üyesi

Rasim ÇAKIR
Edirne Milletvekili
Dilekçe Komisyonu Üyesi

toplantıya katılmadı
Fatma KURTULAN
Van Milletvekili
Dilekçe Komisyonu Üyesi

Recep TANER
Aydın Milletvekili
Dilekçe Komisyonu Üyesi

Hayrettin ÇAKMAK
Bursa Milletvekili
Dilekçe Komisyonu Üyesi